

Critic's Point

II. Δημήτρη Μαραμῆ: Ἐρωτόκριτος, κατὰ
Βιντσέντζο Κορνάρο, sui generis...ἐπιτυχία!!!
(ΚΠΙΣΝ ¹ ἢ νέας Λυρικής συνέχεια)

[ΤΕΛΕΥΤΑΙΟ]

15/2017.

τοῦ ΓΙΩΡΓΟΥ ΛΕΩΤΣΑΚΟΥ.

ΜΗΤΕ ΠΕΡΥΣΙ, ΣΤΗΝ ΚΡΙΤΙΚΗΝ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ τῶν ἐγκαινίων τῆς Ἐναλλακτικῆς Σκηνῆς μὲ τὴν ἀνεπανάληπτη συναυλία ἔργων Γιάννη Χρήστου, μήτε καὶ στὸ ἀμέσως προηγούμενο (I.: ἄκρως προβληματισμένο, καὶ βασισμένο σὲ χειροπιαστὲς πραγματικότητες, ἱστορικὸ χρονικὸ τοῦ φαληρικοῦ ἐγχειρήματος τοῦ ΚΠΙΣΝ) ἀσχοληθήκαμε μὲ τὴν ὠραιότετην αἴθουσα ποὺ φιλοξενοῦσε τὶς δύο ἐκδηλώσεις. Λάθος μας, φυσικά. Ἐλαφρὰ κατωφερικὴ, μὲ χαμηλότατα σκαλοπάτια μὴ προβληματικά γιὰ ἄτομα μὲ εἰδικὲς ἀνάγκες- συντομογρ.: ΑΜΕΑ) μὲ πορφυρὰ καθίσματα, σὲ σειρὲς χωρισμένες ἔτσι μεταξύ τους ὥστε κάθε μία νὰ ἀφήνει ἄφθονο χῶρο στὸν (μονίμως ἀργοπορημένο) Ρωμηό, γιὰ νὰ μὴ σ'ετσαλαπατᾶ καὶ σοῦ στραπατσάρει τὴ μπάκα, ὅπως συμβαίνει στὸ Μέγαρο, εἶναι ἄμεση ἀνακούφιση καὶ χαλάρωση ἀπὸ τὸ ἄγχος ποὺ σ' ἐμένα τοῦλάχιστον ἀκόμη προκαλεῖ ἡ περιπέτεια μεταβάσεως καὶ ἀφίξεως στὸ ΚΠΙΣΝ, πάντα ἀρκετὰ νωρὶς γιὰ νὰ προλάβω νὰ ἐνημερωθῶ ἀνέτως ἀπὸ

¹ Καλὰ τὰ ἀρκτικόλεξα, ἀλλὰ ἐπιβάλλεται τὴν πρώτη φορά νὰ ἐξηγεῖς τί σημαίνουν: ΚΠΙΣΝ λοιπὸν = Κέντρο Πολιτιστικοῦ Ἰδρύματος "Σταῦρος Νιάρχος". Λ.χ. ποτέ δὲν κατόρθωσα νὰ μάθω (ἴσως γιὰτι δὲ μὲ ἀφορᾶ ἄμεσα) τί σημαίνει...ΚΕΕΛΠΝΟ: Κέντρο Προλήψεως καὶ Ἐλέγχου Νοσημάτων.

τὸ πρόγραμμα γιὰ τὰ διαμειφθησόμενα. Τὰ σωστά-σωστά, καὶ νὰ λέγωνται καὶ νὰ ὑπερτονίζωνται.

Λοιπὸν: ΔΗΜΗΤΡΗ ΜΑΡΑΜΗ: Ἐρωτόκριτος, μιούζικαλ σὲ 2 πράξεις, ἀποκλειστικῶς πάνω στοὺς θεῖους καὶ ἑλληνικότατους 15συλλάβους τοῦ ἐκ Σητείας Κρητὸς Βιντσέντζου Κορνάρου (γ. 26 Μαρτίου 1553—θ. 1613 ἢ 1614), 12 χρόνια μικρότερο ἀπὸ τὸν Τρισμέγιστο συμπατριώτη του Δομήνικο Θεοτοκόπουλο (γ. 1541-θ. 7 Ἀπριλίου 1614), ποὺ φαίνεται ὅμως πὼς ἐξεδήμησαν κοντά-κοντά. Τὸ ὄνομα τοῦ νέου συνθέτου (ὄπτικὰ δείχνει μικρότερος ἀπὸ τὰ μισὰ μου χρόνια) μοῦ ἦταν ἐντελῶς ἄγνωστο. Τὸ ὅτι τὸ μιούζικαλ ἀποτελοῦσε παραγγελία τῆς Λυρικῆς μὲ καθιστοῦσε, ὁμολογῶ, ἐπιφυλακτικό. Χρειασθήκα νὰ τελειώσω, γιὰ νὰ συνειδητοποιήσω ὅτι οἱ ἀτσαλόπλεχτες συνιστώσες του ἦταν ἀδύνατο νὰ σχολιασθοῦν χωριστά. Μιὰ τελικῶς μεγαλειώδους ἐνότητος σύλληψη μὲ πυρήνα τοὺς 10.012 ἰαμβικούς 15συλλάβους, τῆς «ἔμμετρης μυθιστορίας», ποὺ παρὰ τὴν ἀπλότητά της κρύβει τρομερὸ ἀφηγηματικό; θεατρικό; (πέστε το ὅπως θέλετε) suspense: οἱ Δημήτρης Μαραμῆς (συνθέτης), Κωνσταντῖνος Ρῆγος (σκηνοθεσία, σκηνογραφία, σκηνικό), Βασίλης Κεχαγιᾶς (live camera), σκέφτηκαν, δούλεψαν καὶ συλλειτουργήσαν σὰν ἓνα ἄτομο καὶ μία ψυχὴ, ἀναδεικνύοντας ποιητικὴ δημιουργία, θὰ ἔλεγα, ἀρχαιοελληνικοῦ μεγαλείου. Ἔτσι, ὅπως δὲν τὰ κατάφεραν αὐτοὶ ποὺ μιὰ ζωὴν ἀποκαλοῦσα μέσα μου «συγκροτημα-τιακοὶ διανοούμενοι», καθ' ὃ προσκείμενοι στὸν, ὑπαιτιότητα τοῦ ἄλλοτε Τσάρου του Χρήστου Δ. Λαμπράκη, πνέοντα τὰ λοίσθια Δ.Ο.Λ.: Σεφέρηδες (ἐν τάξει Νόμπελ· καὶ τί ἔγινε; ἐδῶ τὸ πῆρε ὁ...Μπόμπ Ντύλαν), Πολίτηδες, Δημαράδες κ. ἄ.

Καταγράφω τὶς ἐντυπώσεις μου κατὰ...χρονολογικὴ σειρά: ἐν ἀρχῇ ἦν ἡ μουσικὴ, τὴν ὁποία διηύθυνεν ἄφογα καὶ ἐπαγγελματικότερα ὁ συνθέτης (σπουδές: Βασιλικὸ Κολλέγιο Μουσικῆς τῆς Οὐαλλίας), ἀπὸ τὸ πιάνο, μέρος τῆς παρτιτούρας ποὺ τὸ πρόγραμμα ἀποσιωποῦσε. 9 λοιπὸν θαυμάσιοι μουσικοὶ, στὴ σειρά τῆς παρτιτούρας: Γκουῖντο ντὲ Φλάβις, σαξόφωνο· Θεοδόση Σμυρνιός, τρομπέτα· Σπύρος Βεργῆς, τρομπόνι· Βασίλης Παναγιωτόπουλος, drums· Διονύσης Βερβιτσιώτης, βιολί· Γιώργος Γαϊτάνος, βιόλα· Μιχάλης Πορφύρης, βιολοντσέλο· Γιώργος Ἄρνῆς, κοντραμπάσο, Ἄθλος ἡ διεύθυνση τοῦ δμελοῦς ἀνδρικοῦ

φωνητικοῦ συνόλου (3 τενόροι, 3 βαρύτανοι, 1 μπασοβαρύτονος, 1 βαθύφωνος) ἀπὸ τῆ χαρισματικῆ, μουσικότατη, **Μάτα Κατσούλη**.

Α΄ ΠΡΑΞΗ: ἀμήχανα παρακολουθοῦσα τὸ εὔροο μιᾶς μουσικῆς πού ἄφηνε τὴν ἐντύπωση ὅτι, ἀγνοώντας μετατροπίες, παρέμενε σὲ **μία μόνο** τονικότητα, ἀρκετὰ πυκνὴ ἠχητικὰ ὥστε νὰ ξορκίζει τὴ μονοτονία ἀπὸ τὸ συνεχές ρυθμικὸ ἰσοκράτημα τῶν κρουστῶν. Δὲν ἔλειψαν ὡστόσο οἱ ἀξιοσημειώτες στιγμές: 1. Ἡ Ἀρετοῦσα, διαβάζει τὰ γράμματα τοῦ Ἐρωτόκριτου, ἀνακαλύπτοντας τὸ μυστηριώδη τροβαδοῦρο τῆς. 2. Διαλεχτὸ ἀπόσπασμα, ἡ ρυθμικὴ «ἄρια» τῆς Νένας ὅταν συνειδητοποιεῖ τοὺς κινδύνους πού θὰ ἀντιμετωπίσουν οἱ δύο νέοι. 3. Ἡ πρώτη συνάντηση τῶν δύο ἔραστῶν, ὅπου, ἂν δὲ σφάλλουμε, πρωτακούγεται τὸ πασίγνωστο κρητικὸ μοτίβο τοῦ Ἐρωτόκριτου, ὑποβαθμισμένα χαρακτηριζόμενου ὡς «ἔμμετρη μυθιστορία». 4. Ἡ σκηνὴ ὅπου ὁ Ἐρωτόκριτος ζητᾷ τὴν Ἀρετοῦσα σὲ γάμο ἀπὸ τὸ Ρήγα πατέρα τῆς—παρεμπιπτόντως μὲ στέμμα, κοστούμι τοῦ τένις, ρακέτα καὶ μπαλλάκι: τὸ ἀντιμετωπίσαμε μὲ συγκαταβατικότατο μειδίαμα, ἄλλωστε συνηθίσαμε κάτι τέτοια—κάποτε μπορεῖ καὶ νὰ «ὠφελοῦν» ἓνα ἔργο. 5. Ἡ στερνὴ συνάντηση Ἀρετούσας-Ἐρωτόκριτου ἀποκλειστικὰ πάνω σὲ κρητικὰ μοτίβα, εὐτυχῶς, εὐτυχέστατα ἀποφοκλοροποιημένα. Στὸ διάλειμμα ὡστόσο εἴμαστε ἀκόμη «μουδιασμένοι».

Β΄ ΠΡΑΞΗ: Ἐδῶ ἡ παρτιτούρα διέγραψεν ἐντυπωσιακὴν ἀνιούσα: 1. Μονόλογος τῆς Νένας *Γροικῆστε τοῦ ἔρωτα*. 2. Ἐνα ντουέτο (γυναίκα-ἄντρας, στὰ σκοτεινὰ φτύνεις αἶμα νὰ κρατᾷς σημειώσεις), σὲ μέτρο ἴσως 6/8, πού ἐξυπνότατα θύμιζε νέγρικο σπιρίτσουαλ. 3. Ὑποκριτικὸ καὶ μουσικὸ κορύφωμα ἡ ἄγρια σύγκρουση Ρήγα-Ἀρετούσας. 3. Ἡ Ἀρετοῦσα στὴ φυλακὴ, ἀργὸ κρητικὸ *lamentoso*. 4. Ὁ πόλεμος πού θὰ ἀναδείξει τὸν Ἐρωτόκριτο θριαμβευτῆ. 5. Ἡ σκηνὴ Ἀρετούσας καὶ Χορωδίας, πού μὲ ξαναέφερε στὸ μεταίχμιο δεκαετίας 1950-60, μὲ τὸ ἀνεπανάληπτο νέγρικο φωνητικὸ θέαμα *Black Nativity*, ἱλιγγιώδη ἀπογείωση ἔνθεου διονυσιασμοῦ. Εἶχα πρὸ πολλοῦ πάψει νὰ ἀναζητῶ μετατροπίες. 6. Ὁ θαυμάσιος διάλογος Ρήγα μὲ τὸ νικητῆ Ἐρωτόκριτο. 7. Ἡ δοκιμασία τῆς πίστεως τῆς Ἀρετούσας. 8. Ὁ Ἐρωτόκριτος δίνει τὸ δαχτυλίδι τῆς Ἀρετούσας στὴ Νένα. 9. Ὁ φίλος του Πολύδωρος, ζητᾷ ἀπὸ τὸν ἥρωα νὰ σταματήσει τὴ δοκιμασία. 10. Ὁ Ἐρωτόκριτος

σκηνοθετεῖ τὸ «θάνατό» του. 11. Δραματικὸ καὶ μουσικὸ ὑπερκορύφωμα ἢ ἀπόφαση τῆς Ἀρετούσας νὰ πεθάνει.

Ἄλλα αὐτὰ πάνω σὲ ἓνα μοναδικό, πλὴν λειτουργικότατα πολυεπίπεδο σκηνικό, μὲ σκαλοπάτια μεταξὺ τῶν ἐπιπέδων, πού μεταμορφωνόνταν σὲ ὅ,τι ὑπέβαλε τὸ κείμενο, παλάτι, σπίτι τοῦ Ἐρωτόκριτου, ἀργότερα φυλακὴ Ἀρετούσας κ.ο.κ. Εὐρηματικὴ κίνηση μονωδῶν καὶ (μικρο)συνόλων πάνω του. Ὅ,τι ὅμως ἐντυπωσίαζε ἦταν ἡ ἀδιάλειπτη ροὴ μαυρόασπρων κινηματογραφικῶν εἰκόνων πάνω σὲ μεγάλη ὀθόνη, ποιητικὲς εἰκόνες (λ.χ. πουλιά) διανθισμένες μὲ ἐκφραστικότατα γκρό πλάν τῶν ἠθοποιῶν: σὲ ἰλιγγιώδη συγχρονισμό μὲ τὸ τραγούδι, οἱ θεῖοι στίχοι τοῦ Κορνάρου (ἀποκλειστικῶς αὐτοὶ ἀπετέλεσαν τὸ κείμενο!) προβάλλονταν αὐτοστιγμειῖ στὸ παραλληλόγραμμο τῶν ὑπερτίτλων. Εὐφρέστατο εὐρημα, ὁ χωρισμὸς τοῦ ἔργου σὲ «σκηνές» χάρις σὲ τίτλους-ἐπιγραφές κατὰ τὰ πρότυπα τοῦ βωβοῦ κινηματογράφου. Λ.χ. «ὁ Μυστικὸς Ἀραβῶνας» ἢ «ὁ Ἀποχωρισμὸς». Ἀδιάσπαστη ἑλληνικὴ συνέχεια: ὁμηρικὰ ἔπη, δημοτικὰ τραγούδια τοῦ Διγενῆ, Ἐρωτόκριτος, ἀληθινὸ μάθημα Ἑλληνογνωσίας. Δεχθήκαμε εὐχάριστα (σκηνὴ τοῦ πολέμου) ἀκόμη καὶ τὰ ἐπὶ τῆς ὀθόνης ἐλικόπτερα.

Οἱ μαυρόασπρες προβολές ἀνάδειξαν θαυμαστὰ τὸ ὀλόψυχο δόσιμο μονωδῶν τε καὶ χορωδῶν σὲ ἓνα τραγούδι ναὶ μὲν ἠχοχρώματος σχεδὸν ὁμοίομορφα jazzy, ἀλλὰ γεμᾶτο ψυχὴ καὶ πεποίθηση. Μαγευτικοῦ κάλλους σὲ τραγούδι, παίξιμο καὶ ἐμφάνιση Ἀρετούσα ἢ **Μαρίνα Σάπτι**, ἀντάξιός της Ἐρωτόκριτος ὁ **Θοδωρῆς Βουτσικάκης**. Ἐπλάσαν θαυμάσια τὸ τραγούδι καὶ ἰδίως τοὺς ρόλους τους ὁ Πολύδωρος (**Γκωτιέ Βελισσάρης**), ἡ κατάξανθη καὶ διοπτροφόρος Νένα (**Ἰωάννα Φόρτη**) καὶ last but not least (ἑλληνιστί: τελευταῖος ἀλλ' ὄχι ἔσχατος) ὁ Ρήγας (**Κωστῆς Μαυρογένης**). Ἄ, ξεχάσαμε κάτι σημαντικώτατο: τὸ φινάλε μὲ τὴν ὑπέροχη «ὁμαδικὴ συνεύρεση», κοινῶς παρτούζα. Ἐδῶ ὁ κ. Ρήγος θριάμβευσε (πῶς νὰ γίνει; τὸ γ... θαυματουργεῖ διαχρονικῶς) καίτοι δεύτερος καὶ καταϊδρωμένος. Μὲ παρτούζα (καὶ δὴ μὲ...«ἄρθρα κατ' ἄρθρων»!) τελείωνε τὴ μνημει-ώδη χορογραφία του (1959) τῆς στραβίνσκειας Ἱεροτελεστίας τῆς Ἀνοίξεως ὁ Μωρίς Μπεζάρ [**Maurice Béjart**, 1927-2007], κάνοντας προδικτατορικῶς ἓνα κατάμεστο Ἑρῳδεῖο νὰ ξεσπάσει σὲ θυελλώδη χειροκροτήματα καὶ ἐγκωμιαστικὲς ἰαχές.

Συνελόντι δ' εἰπεῖν: μάθημα Ἑλληνογνωσίας, θὰ προτεῖναμε νὰ περάσει ὁ κατὰ Μαραμῆν Ἑρωτόκριτος, ἀκριβῶς ἔτσι ὅπως εἶναι, στὸ μόνιμο ρεπερτόριο τῆς Λυρικῆς. Κι' ἀκόμη: συγχαίρουμε θερμότατα τὴ μουσικολόγο Κα **Σοφία Κομποτιάτη** γιὰ τὴ θαυμάσια ἐπιλογή τῶν κειμένων (μόνο τὸ χρονολόγιο ἀξίζει κάθε ἐγκώμιο!) προγράμματος, ἄξιου νὰ περιληφθεῖ στὶς βιβλιογραφίες Κορνάρου καί, εὐχόμεσθε, τοῦ κ. Μαραμῆ.

Λέξεις: 1066χ.